

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

1 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 1

ТОШКЕНТ-2023

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчеҳра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариши муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори, профессор
Қариши давлат университети

Махкамova Надира Раҳмановна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент ахборот технологиялари
университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Раҳмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Санкт-Петербургда Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор,
Қозоғистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор,
Қозоғистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмудалиевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Алнева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Сайнова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

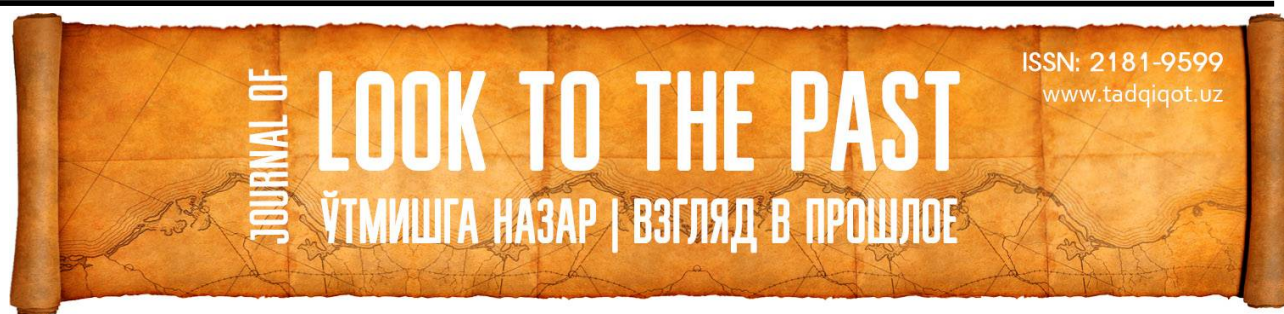
Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc)
Ўзбекистон Миллий университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети

1. Валишер Элмуродович Абиров ЎЗБЕК ХАЛҚИНИНГ ШАКЛЛАНИШИ: ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ ЁНДАШУВЛАР ВА МУНОЗАРА.....	5
2. Жалолиддин Тухташевич Аннаев ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРМИТА-ТЕРМИЗДА БУДДАВИЙЛИК.....	13
3. Феруза Парходовна Атамуратова ҚАДИМГИ ВА ЎРТА АСРЛАР ДАВРИДА ТАРМИТА-ТЕРМИЗ.....	21
4. Мунаввар Абдурашид қизи Атамирзаева МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА БУХОРО АМИРЛИГИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ТАДҚИҚ ЭТИЛИШИ.....	28
5. Рашидахон Муқимовна Аҳмедова ЎЗБЕКИСТОН ШИФОБАХШ ЖОЙЛАРНИ ТАДҚИҚ ЭТИШДА ИЛМИЙ ЭКСПЕДИЦИЯЛАР ВА ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИШЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИ ТАРИХИ....	35
6. Рашидахон Муқимовна Аҳмедова ТУРКИСТОН ТАБИЙ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИЛМИЙ ЙЎЛГА ҚЎЙИЛИШИ.....	40
7. Дилафруз Аҳмедова Хусан қизи МАКТУБЛАР МАНБА СИФАТИДА.....	46
8. Охунjon Ахmat о‘g‘li Boboqulov MUSTAQIL KONGO DAVLATINING SSSR BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI (davriy matbuot gazetalari tahlili asosida).....	53
9. Феруза Хаятовна Бобожонова БУХОРОДА МАКТАБ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ТАРИХИ (XIX АСР ОХИРИ-XX АСРНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИ).....	58
10. Omon Olimjonovich Gadayev MUSTAQILLIK YILLARIDA SAMARQAND VILOYATINING DEMOGRAFIK TARIXI.....	65
11. Дилорам Зияева МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ЎРТА АСРЛАРДА ЮЗ БЕРГАН УЙҒОНИШ. ВАТАНДОШЛАРИМИЗНИНГ ЖАҲОН ТАМАДДУНИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	71
12. Farxod Sobirovich Ziyayev TURKISTONDA MUSTABID SOVET TUZUMIGA QARSHI QUROLLI HARAKAT.....	77
13. Ubaydulla Mamat о‘g‘li Ismoilov SUYURLITEPA YODGORLIGI O‘RNIDAGI SHAHARNING TARIXIY NOMI XUSUSIDA MULOHAZALAR.....	84

14. Baxtiyor Safarovich Nazirov JADID VAKILLARINING AHOLINI SOG‘LOMLASHTIRISH BORASIDAGI QARASHLARI.....	109
15. Рустам Абдуваид ўгли Неъматов ТУРК ХОҚОНЛИГИ ДАВРИДА ХОРАЗМ ВОҲАСИ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ТАРИХИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ.....	114
16. Дилорам Сангирова ЎРТА АСР ДАВЛАТЧИЛИК РАМЗЛАРИ СЎЗ ВА ТАСВИРДА.....	120
17. Lyudmila Mixaylovna Sokolova ANDIJON, NAMANGAN, FARG‘ONA VILOYATLARIDAGI HUNARMANDLAR USTOZIGA BAG‘ISHLANISH MAROSIMINING IBTIDOSI HAQIDA.....	130
18. Фазилат Нормуродовна Тургунова СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ МУСИҚАЛИ ДРАМА ТЕАТРИ ФАОЛИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ.....	142
19. Баходир Босимович Тўйчибоев ҚОЯТОШ ЁДГОРЛИКЛАРНИ САҚЛАШ ВА ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ ХУСУСИДА.....	147
20. Раъно Нортўхтаевна Тўхтаева ЎЗБЕКИСТОНДА ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН Кейинги ИҚТИСОДИЙ ҲАЁТ...154	154
21. Dilshod Inomjon o‘g‘li To‘xtasinov NORIN VA QORADARYO ORALIG‘I HUDUDLARINING MANBASHUNOSLIK TAHLILI VA UCHTERA-2 YODGORLIGINING ARXEOLOGIK JIHATDAN O‘RGANILISHI.....	159
22. Mansur Xayrullayevich Fayzullayev XIX АСР ОХИРИ – XX АСР БОШЛАРИДА ТУРКИСТОННИНГ ИЖТИМОИЙ- ИҚТИСОДИЙ ҲАЁТИГА ДОИР МАСАЛАЛАРНИ ЎРГАНИЛИШИ ТАРИХШУНОСЛИГИ.....	170
23. Rashid Mamatkulovich Xolmurodov TARIXIY O‘LKASHUNOSLIK FANINI O‘RGANISHDA SHAROF RASHIDOV MUZEYI MANBALARIDAN FOYDALANISH.....	177
24. Tuyg‘un Rajabovich Ernazarov TURKISTON GENERAL GUBERNATORLIGIDA BOJXONA XIZMATINING TASHKIL ETILISHI VA UNING FAOLIYATIDAN LAVHALAR (Rossiya imperiyasi va Xitoy aloqalari misolida).....	182
25. Бахтиёр Эргашевич Юлдашев, Светлана Владимировна Темирова ЗАРДУШТИЙЛИКНИНГ МУҚАДДАС КИТОБИ “АВЕСТО”ДА СИЁСИЙ-ҲУҚУҚИЙ ҚАРАШЛАР.....	187
26. Алишер Яркулов АРХЕОЛОГИЯ МЕРОСИ ОБЪЕКТЛАРИНИ МУЗЕЙЛАШТИРИШ ТУРЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ ХУСУСИДА.....	195
27. Abdurahmonova Nodiraxon Xusnutdinovna HUQUQIY MADANIYAT VA DEMOKRATIYA: IJTIMOIIY FALSAFIY YONDASHUVLAR VA KONSEPSIYALAR.....	202

Раъно Нортўхтаевна Тўхтаева,
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори
ҚаршиДУ “Ўзбекистон тарихи” кафедраси доценти
email: rano.tuxtayeva@qarshidu.uz

ЎЗБЕКИСТОНДА ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИНГИ ИҚТИСОДИЙ ҲАЁТ

For citation: Rano N.Tokhtaeva, ECONOMIC LIFE IN UZBEKISTAN AFTER THE SECOND WORLD WAR. Look to the past. 2023, Special issue 1, pp.154-158

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8072227>

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада XX асрнинг 50-йилларида Ўзбекистонда молия ишидаги муаммо ва камчиликлар, молия кадрларини тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш борасида амалга оширилган ишлар, Марказ томонидан юборилган кадрларнинг соҳа фаолиятига бир томонлама ёндошганлиги, маҳаллий кадрлар учун етарли шарт-шароитлар яратилмаганлиги, бу эса соҳа фаолиятида кўплаб муаммоларни келтириб чиқарганлиги тарихий адабиётлар ва архив материаллари асосида ёритиб берилган.

Калит сўзлар: Иккинчи жаҳон уруши, Совет давлати, Ўзбекистон, молия, молия органлари, иқтисод, моддий тақчиллик, инқироз, ижтимоий ҳаёт, кадр.

Раъно Нортўхтаевна Тухтаева,

доктор философии по истории
доцент кафедры «История Узбекистана» КаршиГУ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЖИЗНЬ В УЗБЕКИСТАНЕ ПОСЛЕ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

АННОТАЦИЯ

В данной статье в 50-х годах XX века рассмотрены проблемы и недостатки финансовой работы в Узбекистане, проводимая работа в области подготовки и повышения квалификации финансовых кадров, однобокий подход кадров направляемых центра к полевой деятельности, отсутствие достаточных условий для местных кадров, что вызывало много проблем в полевой деятельности, что вызывало проблемы, объясняется на основе исторической литературы и архивных материалов.

Ключевые слова: Вторая мировая война, советское государство, Узбекистан, финансы, финансовые учреждения, экономика, материальный дефицит, кризис, общественная жизнь, кадры.

Rano N.Tokhtaeva,
Doctor of Philosophy in History, Associate Professor

ECONOMIC LIFE IN UZBEKISTAN AFTER THE SECOND WORLD WAR

ABSTRACT

In this article, in the 50s of the 20th century, the problems and shortcomings of financial work in Uzbekistan, the ongoing work in the field of training and advanced training of financial personnel, the one-sided approach of personnel sent by the center to field activities, the lack of sufficient conditions for local personnel, which caused many problems in the field, which caused problems, is explained on the basis of historical literature and archival materials.

Index Terms: World War II, Soviet state, Uzbekistan, finances, financial institutions, economy, material shortage, crisis, social life, personnel.

1. Долзарблиги:

Иккинчи жаҳон уруши тарихдаги энг катта фожеали воқеалардан бири бўлди. Уруш туфайли кўпгина давлатлар катта йўқотишлар қилди ва миллионлаб кишилар қирилиб кетди. Уруш инсониятга катта маънавий зарар етказиш билан бирга иқтисодий инқирозларнинг келиб чиқишига ҳам сабабчи бўлди. Чунки содир бўлган ҳар қандай уруш муайян давлатдан катта миқдордаги молиявий маблағларни талаб этади. Ўзбекистон собиқ Иттифоқ таркибидаги иттифоқдош республикалардан бири сифатида урушнинг иштирокчиси бўлди. Бу эса, республика сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ва маданий ҳаётида туб ўзгаришлар қилиниб, барча соҳалар фаолиятини уруш манфаатлари томон йўналтирилишини тақоза қилди. Бу эса барча соҳаларда кўплаб муаммоларни келтириб чиқарди.

Урушдан кейинги оғир йилларда моддий танқислик ниҳоятда кучайган бир шароитда каттиқ марказлашган бошқарув тизими юқоридан раҳбарлик қилишнинг маъмурий-бўйруқбозлик усуллари энг самарали иқтисодий омиллардан кенг фойдаланиш имконини бермай келди. Молиявий танқислик кучли бўлсада, хўжалик ҳисоби, ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш, ижара принциплари каби бошқа шакллар ҳаракатга келтирилмади.

2. Методлар ва ўрганилганлик даражаси:

Мақолада тарихийлик, илмийлик, холислик тамойиллари асосида Ўзбекистонда иккинчи жаҳон урушидан кейинги иқтисодий ҳаёт ёритилган. Совет даври пул ислохотлари муаммосига нафақат Россия, балки АҚШ ва Англия каби давлатлар мутахассислари ҳам эътибор қаратди. XX асрнинг 40- йилларининг иккинчи ярмида совет пул кредит тизими масалалари жаҳоннинг йирик сиёсатчилари, иқтисодчилари томонидан маълум даражада ўрганилди. Булар сирасига, Г.Хэзлитт[2], Р.Манделл[4], Р.В.Дэвис ва А.Ноувлар[1], Р.Хатчингс, Г.Гроссман, Баумол, Н.Эберштадт, Д.Бойлларни[3] киритиш мумкин.

Мақолани тайёрлашда хронологик ва қиёсий таҳлил, анализ ва синтез, тизимлаштириш ва статистик таҳлил каби усуллардан фойдаланилган.

3. Тадқиқот натижалари:

Ўзбекистонда молиявий сиёсатнинг муваффақияти кўп жиҳатдан кадрлар масаласига ҳам боғлиқ бўлди. Республика молия бўлимларини махсус маълумотли кадрлар билан таъминлаш, кадрларни жой-жойига қўйиш, кадрлар қўнимсизлигини бартараф этиш ва уларнинг малака оширишини тўғри ташкил этиш иши муҳим аҳамиятга эга эди.

Тошкент шаҳар туманлари молия бўлимида 1952 йил 1 январь ҳолати бўйича 68 та олий маълумотли, 62 та ўрта маълумотли мутахассислар фаолият кўрсатди. Улардан В.И. Гросс, Г.И.Липина, М.Нурматов, Т.Муродхўжаев, Х.С.Ғуломова, М.Парпиева, М.Камоловалар, З. Алиевалар ўз соҳасининг устаси сифатида танилган эди[5].

Молия ходимлари соҳа бўйича етарли билим ва малакага эга бўлмаганликлари, ўз хизмат вазифасига совуққонлик билан ёндашганликлари ва бошқа сабаблар туфайли ишдан четлаштириш ҳолатлари тез-тез учраб турди. Масалан, 1956 йил давомида Фарғона вилояти молия ходимларидан 18 нафар киши шу тариқа ишдан четлаштирилди. Вилоят молия бўлими ревизори Х.Йўлдошев, Тошлоқ туман ҳисобчиси М.Охунов, Қувасой тумани молия бўлими

бош инспектори В.И.Маншев шулар жумласидандир. Бундан ташқари жорий йилда молия бўлимининг раҳбар ходимларидан 7 киши яъни 3 та тумани молия бўлими мудирлари Зуфаров (Сух), Саримсоқов (Кўқон), Алиев (Водил)лар вазифасидан пастга туширилди. Шунингдек, 1957 йил вилоятда 10 нафар солиқ инспектори тартибсизлиги, ижро интизомини бажармаслиги ва солиқ қонунчилиги бўйича етарли билимга эга эмасликлари туфайли ишдан бўшатирилган[19].

Тошкент шаҳрининг 6 та тумани молия ходимларининг 1956 йил давомидаги фаолияти ўрганилганда, кўпгина камчиликлар аниқланди. Асосан ходимлар тартиб-интизومي талабга мувофиқ келмади. Айниқса, Тошкент шаҳрининг Фрунзе, Октябрь туманларида бу борада аҳвол қониқарсиз ҳолатда бўлди[6].

Республика вилоятлари туманлари молия бўлимида молия соҳасида махсус маълумотга эга кадрлар етишмади. Масалан, 1958 йили Бухоро вилоятининг 15 та туманидан фақат 5 тасида 2 тадан, Андижон вилояти 18 туманидан фақат 7 тасида 2 тадан мутахассис фаолият кўрсатди[11].

1958 йил 1 январь ҳолатига кўра, Ўзбекистон молия органларида 2006 нафар ходим фаолият кўрсатиб, шундан 1303 таси ёки 63,6% и олий ва ўрта махсус маълумотли эди. Қолаверса, молия органларида махсус маълумотли инспекторлар етишмади. Масалан, вилоятлардаги молия инспекторларининг 37 % и соҳа бўйича маълумотга эга эмас эди. 137 та туман молия бўлими мудирларидан 103 таси ёки 60 % и махсус маълумотсиз эди[9].

1956-1957 йиллар давомида Фарғона вилояти молия бўлимида 77 нафар ходим соҳа бўйича маълумотга эга бўлмаганлиги туфайли ишдан озод этилиб, 95 нафар киши яна шу ҳатолик билан, яъни молия бўйича мутахассисликка эга бўлмаган шароитда ишга қабул қилинган. Бу даврда вилоят молия бўлими раҳбарларининг 50% и ўз вазифасини уддалай олмаганликлари туфайли ишдан олинган[16].

Вилоят туман молия бўлими фаолияти ўрганилганда жиддий камчиликлар аниқланди. Туман бюджетлари бажарилмаган, солиқ қарздорлиги ўсиб борган, касса операциялари ташкил этилмади. Оқибатда йиғилиши лозим бўлган солиқлар миқдори ноаниқлигича қолиб кетди.

Бу каби ҳолатларнинг барчаси молия бўлими фаолиятига жиддий таъсир кўрсатди. Масалан, 1956 йил Фарғона вилоятидаги 21 та туман молия бўлимида 10 таси бюджет режасини бажармаган бўлса, 1957 йил вилоятдаги 15 та туман молия бўлимида шу ҳолат аниқланади.

1956-1957 йилларда биргина Фарғона вилояти молия бўлими солиқ инспекторлари устидан нотўғри солиқ йиғиш бўйича 7368 та шикоят аризаси келиб тушади[17].

Кадрларни қобилияти, маълумотига қараб жойлаштиришда ҳам ҳатоликларга йўл қўйилган. Масалан, 1956 йили Наманган вилояти молия бўлимига иқтисодчи лавозимига Шедрин тайинланади. У ўрта маълумотли бўлиб, шунга қадар вино заводи таъминоти бошлиғи лавозимида ишлаб келган. Шедрин янги иш жойида фақат 8 ой ишлаб, ўз вазифасини бажара олмаганлиги туфайли ишдан бўшатирилган[15]. 1957 йили Қашқадарё вилояти молия бўлими иқтисодчиси лавозимига оддий машиниска тайинланиб, олти ой ўтар-ўтмас вазифасини уддалай олмаганлиги туфайли ўз жойига қайтарилган.

Марказдан юборилган кадрларни жойига қўйишда ҳам тўғри йўл тутилмади. Масалан, 1957 йил Бухоро вилояти молия органларига 20 нафар ёш мутахассис юборилиб, шундан 8 нафари қабул қилинмай бошқа ташкилотларга ўтказиб юборилади. Бундай ҳолатлар Хоразм, Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятларида ҳам аниқланади. Жорий йилда молия техникумини тамомлаган Аширов Қашқадарё вилояти молия бўлимига иш сўраб мурожат қилади. Аммо бўш иш ўринлари бўлган шароитда унга рад жавоби берилади. У бир неча маротаба республика молия министирлигига мурожат қилгандан сўнггина ишга жойлаштирилади[10]. Бу каби ҳолатлар тез – тез тақрорланиб турди.

Республика молия ходимлари орасида кадрлар қўнимсизлиги юқори даражада бўлди. 1955 йили Тошкент шаҳар молия бўлимида 12 та ходим, 1956 йили 10 та ходим[5], умуман,

1956-1957 йилларда республика молия органларидан 736 нафар мутахассис бошқа жойга ўтиб кетди[11].

1960 йил республика молия бўлимларига 227 нафар мутахассис ишчи келган бўлса, 246 нафар ходим ишдан кетди. Молия ходимлари қўнимсизлиги юқори даражада бўлди[8].

Молия бўлимлари ходимлари малакасини ошириш курслари мазмуни асосан сиёсий мавзуларни ўқитишга қаратилди. Масалан 1957 йил республика молия соҳаси кадрлари малака ошириш курсларида қуйидагича йўналишларда ўқитилган: 1. Газета материаллари асосида ҳафталик сиёсий ахборот. 2. КПСС тарихи ва сиёсий иқтисодни ўрганиш тўғрақлари. 3. Сиёсий халқаро ва иқтисодий мавзулардаги маърузалар. 4. Семинарлар. 5. Мустақил ўрганиш[13].

1957 йил давомида Тошкент вилояти молия ходимлари ўртасида қуйидаги тадбирлар амалга оширилди:

1. 25 марта халқаро мавзудаги сиёсий ахборот.

2. 8 марта сиёсий мавзудаги маърузалар. Шунингдек, Сиёсий иқтисодни ўрганиш тўғрагига 21 киши аъзо бўлиб, уларнинг машғулоти узлуксиз ўтказиб турилган. Кун сиёсий воқеалари семинар машғулоти ҳам бўлиб турди[14].

1950-йили маориф ишлари 97.4 миллион сўм, ёки 6.5 фоиз, соғлиқни сақлаш ишларида – 37 миллион сўм ёки 6.2 фоиз ўзлаштирилмай қолди. Масалан, умумий таълим мактабларининг эҳтиёжлари учун чиқарилган маблағлардан 27.8 миллион сўм ўзлаштиради. Бундан ташқари, жорий йилда қишлоқ ва ишчи ёшларнинг кечки мактабларига тайинлаган маблағлардан 4.3 миллион сўм, мактаб интернатларига – 1,9 миллион сўм, болалар боғчаларига – 4 миллион сўм болалар ўртасида мактабдан ташқари ишларни олиб боришга – 2,3 миллион сўм ва кадрлаш тайёрлашга – 9.8 миллион сўм сарфланмай қолиб кетди. Маориф тизимидаги бу каби молиявий чалкашликларнинг келиб чиқишга қатор омиллар сабаб бўлди. Аввало, давлат бюджетининг харажатлар режасининг бажарилиши юзасидан етарли назорат ўрнатилмаганлиги, қолаверса, маориф министрлиги томонидан ажратилган маблағларни талаб қилиб олиш юзасидан қатъий чоралар кўрилмаганлиги сабаб бўлди. Бу ҳолатлар маданий-оқартув муассасалари ишида ҳам кўринди. Масалан, ушбу соҳага бюджетдан кутубхоналар учун чиқарилган маблағдан – 3 миллион сўм, клубларга чиқарилган маблағдан – 2.3 миллион сўм сарф қилмай қолдирди[18]. Маданий-оқартув муассасаларини кўпайтириш режасидаги 23 кутубхона, 3 шаҳар клуби ва 16 қироатхона очилмаган ва капитал ремонтга ажратилган маблағни ҳам анчагина қисми ўзлаштирилмай қолди.

1960 йил давомида Ўзбекистон Республикаси Молия министрлигининг қуйидаги буйруқлари эълон қилинди: 1960 йил 27 январда 9-сонли “Ўзбекистон ССР нинг 1960 йил давлат Бюджетини бажарилишини таъминлаш юзасидан Ўзбекистон ССР Молия Министрлиги бошқармаси ва бўлимларининг вазифалари тўғрисида”, жорий йилнинг 16 майдаги 31-сонли “Самарқанд ва Бухоро вилоятлари Молия органларида кадрлар билан ишлаш ҳолатини текшириш натижалари тўғрисида”ги, 20 майдаги “Самарқанд вилояти молия бўлими назорат ревизия ишларидаги жиддий камчиликлар”, 22 июндаги “Республика молия органларида меҳнат дафтарчаларини рўйхатга олиш, бериш, тўлдириш ва сақлаш ишининг ҳолати тўғрисида”ги, 18 августдаги “Ўз ССР госстрах органларини кадрлари билан ишлашни яхшилашнинг келгуси чора-тадбирлари тўғрисида”ги қабила.

Кўрилган чора-тадбирлар натижасида Республика молия соҳаси иши бир оз яхшиланди. Ўз ССР нинг 1960 йил давлат бюджетининг даромад қисми режаси тўла бажарилди. Жорий йилда 11343450 минг рубль тўпланди. Режа бўйича бу 11257856 минг рубль эди[7]. Шунингдек, жорий йилда давлат бюджетининг харажат қисми ҳам бажарилди.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, молия ходимларини малакасини ошириш масаласида асосий эътибор молия иқтисослигига эмас, сиёсий мавзуларга қаратилди. Бу ҳақида Совет архив ҳужжатларида қуйидагилар қайд этилади: меҳнаткашларнинг иқтисодий дунёқарашини кенгайтириш, уларда иқтисодий ёндашиш бўйича билим ва кўникмаларни сингдириш бўйича жуда кам чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Кадрлар малакаси юқори эмаслиги натижасида бир қатор молия органларида хўжалик ишлари паст даражада бўлганини 1956,

1957 ва 1958 йилларда маҳаллий молия органлари фаолиятини текшириш натижалари ҳам кўрсатиб турибди[12].

4.Хулосалар:

Хуллас, таҳлиллар шундан далолат берадики, Ўзбекистонда молия кадрларини тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш борасида амалга оширилган ишлар талаб даражасида бўлмаганлигини кўрсатган. Марказ томонидан юборилган кадрлар эса соҳа фаолиятига бир томонлама ёндошган. Маҳаллий кадрлар учун етарли шарт-шароитларнинг мавжуд эмаслиги кўплаб муаммоларни келтириб чиқарган.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Davies R.W. The development of the Soviet budgetary system. – Cambridge, 1958. – P. 360.; Jasny N. Soviet industrialisation 1928-1952. – Chicago, 1961. – P. 237.; Nove A. En economic history of the USSR. – London, 1969. – 416
2. Hazlitt H. Lenin Was Right // Newsweek. – 1947. – 22 September. Hazlitt H. Must We Subsidize Socialism? // Newsweek. – 1947. – 24 November. Hazlitt H. Can We Buy Off Communism//Newsweek. – 1947. – 15 December.
3. Hutchings R. Soviet economic development. – Oxford, 1971. – 314 p.; Grossman G. The «Second Economy» of the USSR// Problems of Communism. – 1977. Sept-Oct. – P. 25-40; Baumol W.J. Entrepreneurship: Productive, Unproductive and Destructive // Journal of Political economy. 1990. – Vol 98. – №5; Eberstadt N. The poverty of communism. – New Brunswick. London, Transaction publishers, 1990. – 317 p.; Boyle D. Money Changers: Currency Reform from Aristotle to E-Cash. – Stylus Pub., 2002. – 274 p.
4. Mundell R.A. Reconsideration of the Twentieth Century // Nobel Memorial Prize Lecture 1999, December 8
5. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yhat, 1704-yig'ma jild, 2-4-varaqlar.
6. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yhat, 1704-yig'ma jild, 3-varaq.
7. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yhat, 1965-yig'ma jild, 11-varaq.
8. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yhat, 1965-yig'ma jild, 20-varaq.
9. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 32-33-varaqlar.
10. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yhat, 1767-yig'ma jild, 33-36-varaqlar.
11. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 34-varaq.
12. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 35-40-varaqlar.
13. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma zhild, 36-varaq.
14. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 37-varaq.
15. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 41-varaq.
16. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 42-43-varaqlar.
17. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1767-yig'ma jild, 44-varaq.
18. O'zR MDA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1289-yig'ma jild, 51-varaq.
19. O'zMA, 93-fond, 15-ro'yxat, 1704-yig'ma jild, 113-varaq.

ЎТМИШГА НАЗАР

1 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 1

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000